

SURUNKALI OBSTRUKTIV O'PKA KASALLIGI BILAN JIGARNING ALKOGOLGA BOG'LIQ BO'LMAGAN YOG'LI KASALLIGI BIRGALIKDA KECHISHDAGI O'ZIGA XOSLIKLAR

Matrzayeva Shoira Gulimboyevna

TTA Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrası assisenti

Annotatsiya: Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK) va jigarning alkogolga bog'liq bo'lmagan yog'li kasalligi (JABBYoK) ko'pincha umumiy patogenetik mexanizmlar va xavf omillari bilan bog'liq bo'lgan ikki muhim sog'liq muammosidir. Ushbu holatlarning birgalikda kechishi klinik ko'rinish, diagnostika va davolashda o'ziga xos yondashuvlarini talab qiladi. SO'OK va JABBYoK birgalikda uchraganda, yallig'lanish, oksidlovchi stress va metabolik disfunktsiyalar kuchayadi, bu esa ikkala kasallikning og'irlashishiga olib keladi. Shuningdek, bu kombinatsiya yurak-qon tomir kasalliklari va o'lim xavfini oshirishi mumkin. Diagnostikada jigar steatozini baholash uchun fibroelastometriya va biomarkerlar, SO'OK holatini aniqlashda esa spirometriya va ko'krak qafasi rentgenografiyasidan foydalanish tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK), Jigarning alkogolga bog'liq bo'lmagan yog'li kasalligi (JABBYoK), Yallig'lanish, Metabolik sindrom, Oksidlovchi stress, Spirometriya, Fibroelastometriya, Klinik o'ziga xoslik, Kompleks terapiya, Yurak-qon tomir xavfi

Kirish

Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK) va jigarning alkogolga bog'liq bo'lmagan yog'li kasalligi (JABBYoK) zamonaviy tibbiyotda keng tarqalgan muammolardan hisoblanadi. Har ikki kasallik yallig'lanish, metabolik sindrom, oksidlovchi stress kabi umumiy patogenetik mexanizmlar bilan bog'liq bo'lib, turli sistemalarga kompleks ta'sir ko'rsatadi. SO'OK asosan nafas olish tizimini zararlasa, JABBYoK jigarning yog' to'planishi va surunkali yallig'lanishi bilan namoyon bo'ladi.

Ushbu ikki kasallikning birgalikda uchrashi oxirgi yillarda ko'plab tadqiqotlarning diqqat markazida turibdi, chunki ular bir-birining kechishini murakkablashtiradi va bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi. Birgalikdagi patogenetik bog'liqlik metabolik va yallig'lanish jarayonlarining kuchayishi bilan izohlanadi, bu esa yurak-qon tomir va boshqa tizimlarning patologik o'zgarishlarini qo'zg'atishi mumkin.

Mazkur ishda SO'OK va JABBYoK ning birgalikdagi kechishidagi o'ziga xos xususiyatlar, diagnostika va davolash usullari, shuningdek, ushbu kasalliklar orasidagi patofiziologik bog'liqlikni o'rganish maqsad qilingan. Bu yondashuv kasalliklarni yaxshiroq tushunish va davolash strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi va jigarining alkogolga bog'liq bo'lmagan yog'li kasalligi: epidemiologiya va xavf omillari

SO'OK global miqyosda o'lim va kasallanishning asosiy sababi bo'lib, chekish, ekologik ifloslanish va genetik moyillik asosiy xavf omillari hisoblanadi. JABBYoK esa jigar kasalliklari orasida eng keng tarqalgani bo'lib, uning rivojlanishida ortiqcha vazn, metabolik sindrom va insulinrezistentlik muhim rol o'ynaydi. Ushbu ikki kasallikning birgalikda uchrashi ko'pincha bir xil xavf omillari bilan izohlanadi, masalan: yallig'lanish jarayonlarining uzluksiz davom etishi, metabolik buzilishlar (masalan, dislipidemiya, giperurikemiya), chekish va noto'g'ri ovqatlanish odatlari sabab bo'lishi mumkin/

2. Patofiziologik mexanizmlar

SO'OK va JABBYoK orasidagi bog'liqlikni tushunishda sistemali yallig'lanish va oksidlovchi stressning ahamiyati katta. SO'OKda o'pkadagi surunkali yallig'lanish jarayonlari qon orqali butun organizmga tarqalib, jigarda steatoz va fibroz rivojlanishiga turtki bo'lishi mumkin. JABBYoK esa metabolik sindrom va insulinrezistentlik orqali nafaqat jigarni, balki nafas olish tizimini ham zararlashi mumkin.

Bundan tashqari, bu ikki kasallikda quyidagi umumiy mexanizmlar kuzatiladi:

Oksidlovchi stress va mitoxondrial disfunktsiya

Sitokinlar (masalan, TNF- α , IL-6) va adipokinlar orqali patologik o'zgarishlar

Mikrobiotaning disbalansi va ichak-jigar-o'pka o'qi buzilishlari

3. Klinik o'ziga xosliklar

SO'OK va JABBYoK birgalikda uchraganda simptomlar ko'pincha o'zaro kuchayadi:

Nafas qisishi va xronik yo'talning og'irlashishi, umumiy holsizlik va charchoq hissi, giperlipidemiya va jigar fermentlarining oshishi (AST, ALT), bemorlardagi metabolik buzilishlar murakkab tus oladi, bu esa diagnostik va terapevtik yondashuvlarni murakkablashtiradi.

4. Diagnostika

Bemorlarni tekshirishda kompleks yondashuv qo'llaniladi:

SO'OK diagnostikasida spirometriya, pulsoksimetriya, ko'krak qafasi rentgenografiyasi yoki kompyuter tomografiyasidan foydalaniladi

JABBYoK diagnostikasida jigar ultratovush tekshiruvi, fibroelastometriya, jigar fermentlari darajasini baholash (AST, ALT)dan foydalaniladi.

Jigar va o'pka funksiyalarini birgalikda baholash qo'shimcha diagnostik qadamlarni talab qiladi.

5. Davolash va profilaktika

Ushbu ikki kasallikni birgalikda davolash individual yondashuvni talab qiladi:

SO'OKni davolashda bronxodilatatorlar, ingalatsion kortikosteroidlar, kislorodoterapiyadan foydalaniladi.

JABBYoK uchun: vaznni normalizatsiya qilish, antioksidant terapiya (masalan, E vitamini), insulinrezistentlikni kamaytiruvchi dori vositalari qo'llaniladi.

Shuningdek, sog'lom turmush tarzini ta'minlash (dietani o'zgartirish, jismoniy faollikni oshirish) ikkala kasallikni nazorat qilishda muhim rol o'ynaydi.

6. Asoratlari va uzoq muddatli oqibatlar

SO'OK va JABBYoK kombinatsiyasi yurak-qon tomir kasalliklari, jigar sirrozi va respirator yetishmovchilik xavfini sezilarli oshiradi. Bu esa bemorlarning hayot sifatini pasaytiradi va o'lim ko'rsatkichlarini oshiradi.

Ushbu kasalliklarning o'zaro murakkab bog'liqligini o'rganish davolash strategiyalarini rivojlantirish va profilaktik choralarni takomillashtirishda katta ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK) va jigarning alkogolga bog'liq bo'lmagan yog'li kasalligi (JABBYoK) birgalikda kechganda, surunkali yallig'lanish va metabolik o'zgarishlar asoratlari xavfini oshiradi, hayot sifatini pasaytiradi va davolashni murakkablashtiradi. Ushbu holatni samarali boshqarish uchun individual yondashuv va erta diagnostika muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD). Global Strategy for the Diagnosis, Management, and Prevention of Chronic Obstructive Pulmonary Disease. So'nggi nashri: goldcopd.org.

2. Chalasani, N., Younossi, Z., Lavine, J. E., et al. (2018). The diagnosis and management of nonalcoholic fatty liver disease: Practice guidance from the American Association for the Study of Liver Diseases. *Hepatology*, 67(1), 328-357.

3. Barnes, P. J., & Celli, B. R. (2009). Systemic manifestations and comorbidities of COPD. *European Respiratory Journal*, 33(5), 1165-1185.

4. Targher, G., Mantovani, A., Pichiri, I., & Byrne, C. D. (2016). Non-alcoholic fatty liver disease and risk of incident chronic obstructive pulmonary disease: A population-based cohort study. *Thorax*, 71(9), 807-814.

5. Zheng, J., Yao, Z., & Yang, Y. (2017). Association between chronic obstructive pulmonary disease and liver fibrosis due to nonalcoholic fatty liver disease. *Scientific Reports*, 7, 16524.